

שאינם אנטיספרות, אהנו מדברים על אנקדוטות מתוך ספרים. למשל, הייתי השבוע, בתוקף עבודתי כעורך-דין, בתחנת-מיטרה. היה שם איהו בחור, שישב והניח את הרגל על הקיר. חוקר-המיטרה אמר לו: "תוריד את הרגל מהקיר — אתה לא בבית" מצחק. אבל בהמוקדן יש ניתוח על שני עמודים, שעוסק בשאלה: מדוע זה מעליב בני-אדם כאשר אתה אומר: "תוריד את הרגלים מהשולחן — אתה לא בבית"!

באותה מדה אני יכול להיזכר בקטעים כאלה במהלך שיחה. בבית אהנו לא משחקים ב"הבה נדון בענייני-ספרות". פשוט באה סטואציה מסוימת, קטע עולה, והקריאה מתלווה אליו, מפני שהסטואציה מתוארת הכי טוב על-ידי הסופר. אהנו לא סלון-ספרותי. אני גם לא רואה מישהו מידידי קם ואומר: "כזה וכזה היה הנאציזם... כזאת וכזאת היא הגלגול... כך וכך היא גרמניה-האחרת..." אהנו סתם מגלגלים שיחה. אני לא רואה בשיחה על ספרות סממן מתודולוגי. אהנו לא מדברים על זרם, או על איפיון מסויים. רק דוגמאות קונקרטיות.

**אמינות**

בזמנו, מאד הרשים אותי שעשוע ובתו של שבתי טבת. ההרכב הזה של טבת, שהוא הצייר-סופר והצייר-פורטר, הוא יוצא-מן-הכלל. קראתי פיליטונים שלו משנות ה-50, ובסוף אחד מהם הוא כתב: "בניין הפורה באוויר אפילו נוטלים יסודותיו ממנו — אינו מתמוטט". זה מישפט שהוא כוסי-ביאות. ויוצא לי לצטט אותו עמישים שלוש בחודש. את שעשוע ובתו אתה יכול לקרוא בהקשר לדברים כעשויים שמתרחשים לידך. אם אתה רוצה, או לא רוצה, הם נוגעים לך יותר מאשר החוקיון. אבל אני לא אגמור לקרוא את שעשוע ובתו ואדבר על הפער-ההבדלי. לא סגרתי את העמוד האחרון, ואמרתי: "החברה שלנו היא כזאת וכזאת... והשופטים שלנו הינם כאלה וכאלה..." פשוט, הדברים נכנסו לי בראש. ראיתי זווית-ראייה מסוימת. זה כמו אוקל טוב.

רושם חזק השאיר עלי גם לא שם זין של דן בן-אמוץ. זהו ספר אמין, הושקעו בו הרבה עבודה ומחשבה, והרבה כבא. הוא באמת נותן תמונה שהיא חשובה ומפורטת. גם אותו עניין פרוורטי, כפי שאמרתי בהקשר של יצחק בן-נר. אבל אחר-כך ישב בן-אמוץ וכתב ספר בשם יופי של מילחמה שהוא, לדעתי, מאד בלתי-אמין. כשקראתי את הספר היתה לי כל הזמן הרגשה שהוא חופס טרמפ בלתי-מוצלח על האמינות של לא שם זין. אולי זה כך כשסופרים מרשים לעצמם ליהנות מיתרות-אמינות. לי נראה הדבר כעלבון לקורא. הדבר היחידי המנחם אותי הוא שבן-אמוץ עצמו לא הרגיש נוח ביופי של מילחמה, והוא ביטא זאת בכך שצירף לספר מבוא-לקורא המלא באפולוגטיקה. אך זה לא משנה את העובדה שהספר נכתב על הקרדיט הרגשי של לא שם זין.

החיים כמשל של פינתח שדה הוא אחד הספרים האמינים ביותר. מעין דיוקן האמן כאיש צעיר בישראל. אני חושב שקראתי את כל הספרים של שדה. כשקראתי את הנסיעה היתה לי, כמו ביופי של מילחמה, הרגשה של אי-אמינות. ההבדל הוא שאצל שדה אין הממד הודוני של דן בן-אמוץ. הדברים אצלו הם יותר אינדיבידואליים ודואליים ופחות מגמתיים מבחינת הלכיהורח הכלליים, וגם פחות פוליטיים. לכן הספר אינו "בושרף" על הקורא הדורם של האמינות. אלא על מישור אחר. לעולם לא הייתי מסוגל לחשוד ששדה אמר "הבה נעשה ספר", או "הבה נעשה מילחמה כדי שיהיה לנו ספר..."

**"מד-כושר" למשוררים**

אני קורא גם שירה ישראלית. שירה לא-ישראלית אינו מכיר בצורה מניחה את הדעת. בקשר לשאלה אם משורר מסויים הוא טוב או לא, אני יציג פעם בפני את הדברים כך: משורר נמדד לפי מיטבו, ואילו כותבי פרוזה, נמדד לפי האיכות הממוצעת של מה שהוא מספק. איני יודע אם לקבל עמדה זו. אבא טוען שאבידן הוא משורר מצויין, כי הוא כתב שירים מצויינים כמו

מוטיקה ספרדית בחורף או השיר על שני הליטאים, או לזיטה, ללא קשר עם מה שהוא כתב אחר-כך או עם מה שהוא כתב כעת. גם אני לא הייתי עושה ממוצע בשירה. קיימת אולי דרך-ביניים. בשחמת יש דבר שנקרא "מד-כושר". שבו משתקפות תוצאותיו של השחמתי בתקופה העכשווית, וזאת בנפרד מדרגתו כשחמתי. כלומר: יכולים להיות שני שחקנים בעלי אותה דרגה, אך בעלי "מד-כושר" שונה. יכול להיות שגם משוררים יש לשפוט על-פי "מד-כושר" כזה. אני מסכים שיש לאבידן שירים מצויינים, אך המלל שאני קורא ממנו בשנים האחרונות בצורה של מסעות אלי-אסדי, תימסורות מלוויני-ריגול וכד', מורידות פלאים את "מד-כושר" שלו.

אם ניקח, למשל, את שירי נתן זך, ולא ראיתי שירים שלו בזמן האחרון, הוא לא הוריד את "מד-כושר" שלו כמו אבידן, והוא הרי היה בסגנון רציניות ביותר. אני מאד אוהב את שירי זלדה ואת אריה סיוון, שכאמור גיליתי אותי-רק באחרונה. שירה בלתי-אמצעית, כמו יין פשוט וטוב. את שיריה של יונה וולך איני יודע איך לאכול. כמה שירים מצאו חן בעיני ואחרים, שלא הבנתי מהם דבר וחצי-דבר — התמיהו אותי. מאיר ויזלטיר אהוב עלי ביותר, אם כי מפריע לי שהוא מנסה בכוח להיות משורר-יחזר שאין חצר. ספר-שירים של מנחם קוטנר שקיבלתי בזמנו עשה עלי רושם חזק.

מאבקים ספרותיים בין קבוצות עולות ויורדות, בין צעירים לוקנים — אינם נוגעים לי. אני יכול לחוש בסמנים של מאבקים כאלה אבל איני יודע על מה הם, וגם אין לי רצון לדעת. המדד היחיד שלי — אלה הדברים עצמם. היצירות. אני לא מוכן, כקורא, להיכנס למילחמות האלה. אבל קראתי את הדברים שאמר עמוס קינן. זה היה "מונולוג" מבריק, אלא שבאופן אינסטינקטיבי, דליתי מתוכו את ההכרזות בעלות האופי הסגולי שנידאו לי. כמו הדבר שהוא אמר על אלתרמן: "איפה ראית פונדק בארץ?" זה עשה עלי רושם עצום. אבל הוויכוח איפה היה קינן, ואיפה היה חיים גורי בזמן הבריטים — עבר לי ליד האוזן.

**פראג: עיר של חרוטים**

מאת: ויאצ'סלב נאזרב

עם אצבעות של מאה-וארבע מעלות חום ויערות קפואים



פראג של מאה חרוטים עם אצבעות של כל הקדושים עם אצבעות של שבועות-שקר עם אצבעות של ברכות ושריפות עם אצבעות של מוסיקאים עם אצבעות מסוממות של גשים שרועות על הגב עם אצבעות הנוגעות בכוכבים בחשובניות הלילה עם אצבעות שהלילה מונק מתוכן עם אצבעות קמוצות עם אצבעות מקולטות ציפורניים עם אצבעות ילדים רכים המורכנות על עשב עם אצבעות בית-עלמין של חודש מאי עם אצבעות של קבצניות וכל מעמד-הפועלים עם אצבעות של רעם ובהירות עם אצבעות של כרכמי-אביב עם אצבעות של מצודה עתיקה ואשה וקנה עם נבל עם אצבעות של זהב עם אצבעות של קיכלי ושריקת הרוח עם אצבעות של מספנות חיליים ושיעורי ריקוד עם אצבעות של חנוטים עם אצבעות של ימי הרקולס האחרונים וציורי היבשת-האבודה אטלנטיס עם אצבעות של אספרגוס

**אנתולוגיה מודרנית**

עם אצבעות צרובות של בירה בשלה ומיגדל פטרין עם אצבעות של אלמוגי בוקר עם אצבעות קטועות של גשם וכנסיית טיין על כספות הלילה עם אצבעות של בטליונים טמאים עם אצבעות של השראה עם אצבעות ארוכות ומצטרפות עם אצבעות שבהן אני רושם את השיר הזה.

נוסח עיברי: ד. ע.

עם אצבעות ללא כספות עם אצבעות שעליהן הקימו דבורים כוורות עם אצבעות של צעיר-אגש עם אצבעות הנעות על חליליות תיזמורת הלילה עם אצבעות של רמאיקלפים על כר של מחסים עם אצבעות משונות של רומטיום עם אצבעות של תותי-בר עם אצבעות של טחנות-ירוח וליך פורה עם אצבעות של אביב בהרים עם אצבעות חירות

עם אצבעות של תילתן ומפילצות עתיקות עם אצבעות של גיר צרפתי עם אצבעות של קוקוס ואילן הניסוף עם אצבעות של רוחות רסמים עם אצבעות של תוכחה עם אצבעות המסורקות ביד ציפור בדאייה עם אצבעות של פעמוני כנסיות ויוזים במעוף

עם אצבעות של אינקוויזיציה עם אצבעות טועמות את הרוח עם אצבעות של חופרי קברים עם אצבעות של שודדי-טבעות עם אצבעות המנבאות עתיד על ידיים מנגנות

עם אצבעות של מנקי-ארוכות עם אצבעות של שושנת-האלפים וסילוני-למחות הלולים עם אצבעות של נשים חוטאות

**ויאצ'סלב נאזרב (1900—1958)** הבולט במשוררי צ'כיה בתקופה בין שתי מילחמות-העולם. שירתו הושיפה ראשיתה מן השירה הדאדאיסטית. סיפורי שירתו הידועים הם: "פראג עם אצבעות בגשם" (1936); "חמש דקות בעיקבות העיר" (1940); "ערים ואבקת-תירס" (1955). כמו-כן חיבר נאזרב רומן, שלושה מחזות, ו-תירגם לצ'כית יצירות של רמבו, פושן, קין, חיינה ופאבלו נארודה. בשירו זה מביע נאזרב את תחושת הכיבוש הרוחני העוברת על פראג. תחושה ששבה ונלתה באחרונה לכותרות עם פירסום "מנשר 77" של אנטי-הרוח בצ'כוסלובקיה, קרא לקיים את ה"גבטחות של "ההסכם-הלטינקי", וגרר מסע מחודש של רדיפות ושיסוי נגד האינטלקטואלים הצ'כים.

**מילחמת עיתוני-הסיפרות**

בברלין ראה אור הגיליון הראשון של כתביעת סיפרות בשם טמפרמנטים. ובו מיצירותיהם של סופרים ומשוררים גרמניים צעירים. הסופר אהרון מגר, הפותח בימים אלה שנת-כתובה באוכספורד עומד להמשיך ולפרסם מעיר האוניברסיטאות האנגלית את מדורו, "מיומנו של אורח" ביומן דבר. אלכסנדר דובצ'ק, מנהיגה המודח של צ'כיה, העובד כיום כמפקח-יערות באיזור בראטיסלבה, הכניש ידיעה שלפיה טירב לתחום על "מנשר 77" של האינטלקטואלים הצ'כים. והביע תמיכה מלאה במינשר ובמחבריו. מאבקי סיפרות-ביספרות שהתנהלו בשנים האחרונות בין כתבי-העת עכשווי וס/קריאה המופיעים פעם עד פעמיים בשנה, פינו את שדות-המערכה הסיפרותיים לעיתוני-הסיפרות. המופיעים מודפסים על נייר-עיתון, אחת להודש או חודשיים. בימים אלה ראה אור גיליון ראשון של עיתון 1977 בעריכת יעקב כמר, ובהשתתפות עוזר רבין, אסתר ראב, עלי שכטמן, אהוד בן-עזר וחיים בור. תחת מכשבה-הדפוס

מצוייה מהדורה בת קרוב ל-70 אלף עותקים של עיתון-הסיפרות פרוזה שבעריכת יוסי קריים, אשר רייך, גבריאל מוקד, יונה וולך וג'ודען עפרת. בפרוזה החדש מתפרסמים סיפורים חדשים של עמום קינן, עמום עוז, מירד שיף ואחרים. כמו-כן עומדת להתפרסם בפרוזה סנסציה סיפרותית בצורת יומן-הכתובה שאותו ניהל הסופר פינתח שדה שעה שחיבר את סיפור החיים כחטם. פריחה זו של עיתוני-סיפרות מבשרת, לדעת רבים, את שקיעתם של כתבי-העת המהדרים לסיפרות. בחוגי סיפרות מדוברת על שלושה עיתוני-סיפרות חדשים נוספים. העומדים לראות אור בעתיד הקרוב. כאשר מאחרי אחד מהם ניצבת המועצה-לתרבות-ולאמנות. פעילות תרבותית ענפה מנהלת באחרונה בבאר-שבע, ב"מרכז לאמנות חזותית" השוכן בבניין התחנה התורנית, ומנהל בידו הצעיר גבי בן-ז'ו. בחוגי סיפורים ותכתיבים קיימת התמרמרות רבה על מדור הדרמה ב"טלוויזיה הישראלית". בהנהלת עוזר קוטלר, העוסק בימים אלה בהסרטה של סדרת דרמות המבוססות על סיפורים של הסופר האידי המצויין יצחק בשוויים זינגר. טען סופר תל-אביבי נודע: "במקום להציג דרמות ישראליות מקוריות — מחזירה הטלוויזיה את הגטו היהודי המיוזר-אירופאי".

